

Lembit Paal: Avatud turumajanduses vajab Eesti põllumees riigilt kaitset

Tegusad põllumehed mõtle-
vad tänasel päeval nii: kord
leiab riik nende tegevus-
valdkonna soosimiseks
rohkem, kord vähem või-
malusi, kuid ennekõike on
neil endil tarvis talupoja-
tarkust teha õigeid valikuid,
omada tugevat töötahet ja
suurt vastutustunnet. Kui
kits on kärneriks, juhtub
põllumajandusettevõttega
sama, mis tukkuma jäänud
Piilupardi juhitud rongiga.
Viimasel ajal on järjest
rohkem põllumehi leidnud
väljakutse lihaste kas-
vatamises.

JAAN LUKAS
Jõgevamaa ajakirjanik

Jõgevamaa Pajusi kandi põllu-
majandusettevõtete eestvedaja,
Aasta Põllumees 2016 Lembit Paal
tõi näite statistikast, mille põhjal
2010. aastast kuni praeguseni on
Eestis lehmapidamise lõpetanud
2009 loomakasvatajat. „See on
ikka kõnekas fakt!“ leiab ta.

Võrdlusmomente naaberriikidega

„Taasiseseisvunud Eesti põllu-
meeste mured hakkasid vist peale
üheksakümne aastate algul,
Mart Laari esimesest valitsusest?..“
torkan vestluskaaslast veidi provot-
seeriva küsimusega.

„Laari osa on üksjagu ületähtsus-
statud. Probleemide põhjusteks
on mõneti maarahva põrgupõhja-
jürkalik lihtsameelsus, samuti ka
võimulolijate soovimatus rääkida
asjadest nii nagu need tegelikult on.
Eesti mitte kunagi ei saa nii rikkaks,
et põllumajandust võiks toetada sa-
mapalju, kui seda tehakse Soomes,
Rootsis või teistes Vana-Euroopa
riikides. Eesti riigil on põllumajan-
duse abistamisel teatud piirid,“ ütles
Paal.

„Tõsise katsumuse Eesti põllumajan-
dusele tekitab avatud turg, mis kutsus
esile odavate hindadega müüdavate
põllumajandussaaduste sissetoomise.
Arvestades seda, peakski riik aitama
luua rohelist teed selleks, et meie
looma- ja taimekasvatavad jõuaksid
sammu pidada oma kolleegidega
teistest riikidest. Näiteks kujukalt
avaldus vahetegemine piiman-
duse olu-
korras.

Loe edasi lk 3

Foto Scanpix

JÕUAB PALJU: Põllumajandusettevõtjana 1993. aastast tegutsenud Lembit Paal arvab, et lõplikult peaks kaduma vahe-
tegemine suur- ja väiketootjate vahel. Tema sõnul tuleks mõelda, kuidas suurendada konkurentsivõimet, et kindlustada
Eesti põllumehele ellujäämine avatud turumajanduse tingimustes. Ajaloohuvi ja rahvamuusikaga tegelev kolme lapse
isa Lembit Paal on jõudnud korda saata palju – lisaks looma- ja teraviljakasvatusele on tal ette näidata renoveeritud
mõisakeskus ning muuseumi ja tänapäevase majapidamise loomine.

Lembit Paal: Avatud turumajanduses vajab Eesti põllumees riigilt kaitset

Algus esilehel

Leedus ja Lätis toetati piimatootjaid märksa rohkem, mistõttu seal kahanes piimakarjade arv hoopis vähem kui Eestis. Piltlikult – ühe Läti lehma kohta läks Eestis ära neli lehma,“ ühis Paal.

Tal tekkis mõte hakata osaühingus Pajusi Mahetootmine kasvatama lihavesi. Tuntud lihavesikasvatuse asjatundja Airi Külveti soovitusel kutsus ta loomakasvatusturust Kairit Vahenurme, kes on lõpetanud Eesti Maaülikooli ning rakanud oma teadmisi ja oskusi Pärnumaal vanematele kuuluvas piimandusettevõttes ning varemgi tegelnud lihavesitega.

Turbaalad sobivad lihavesite

„Üks põhjusi lihavesite toomiseks Pajusisse olid siinsed ulatuslikud turbaalad, mida on mõistlik kasutada karja kasvatamiseks. Rohumassi pole sealt mõistlik koguda. Teiseks teguriks on nitraaditundlikud alad Põltsamaa jõe ääres,“ rääkis Kairit. Tema sõnul on Pajusi Mahetootmise karjas 220 looma – enamasti herefordi ja aberdiin-anguse tõust. „Tuleval nädalal läheb üks koorem noorloomi Türgi, kuid 180–190 looma jääb alles.“

Kairit Vahenurm ütles, et üksnes lihavesitega tegelemiseks peaks põhikarjas olema minimaalselt sada ammlahma. „Lihavesikasvatust tuleb sissetulekute osas arvestada sesoonsusega. Kevadel sündivad järglased reali-

seeritakse järgmise aasta sügisel. Kevadel ja sügisel toimub Pajusi Mahetootmises ka loomade praakimine.

Eestis hakkab lihavesikasvatust järjesta populaarsemaks muutama. Loomade üldarv on ikka meeletus tõusnud. Nüüd hakatakse lihavesite liha müüma ühenduse Liivimaa Lihaveise kaudu Rootsi ja Läti.“ Kairit Vahenurm tutvustas lihavesikasvatust ka möödunud suvel korraldatud Avatud Talupäeval. „Huvilisi oli sadakond, nende hulgas rohkemasti lastega peresid,“ märkis ta.

Tuntakse loomakasvatusturust ja saadakse pulli

Loomakasvatusturust Vahenurm käib lihavesikarja juures tavoludes kord nädalas, poegimisperiodil iga päev. „Töötajaid, kes loomadega pidevalt tegelevad, võin usaldada. Hea meel on aga sellestki, et lihavesid mind ära tunnevad ja sellest neile omaste emotsioonidega märku annavad,“ ütles Kairit. Veel rääkis ta, et järelkasvu kindlustavad karjas pullid. „Omavahel nad alfaiaslikult kaklema ei lähe, sest igal lehmärühmal on oma pull.“

Esmatähtis konkurentsivõime suurendamine

Osaühingus Pajusi Mahetootmine kasvatatakse mahetingimustes ka teravilja. „Kasvatame maherüpsi, mahekaera ja maherukist, mida turustame välismaale. Eks teraviljakasvatust

Uut põllumajandustehnikat ettevõtjad toetuseta hankida ei suudaks.

on tänapäeval ikka kõige efektiivsem majandusharu,“ tõdes Lembit Paal.

Põllumajandusettevõtjana 1993. aastast tegutsenud Lembit Paal arvab, et lõplikult peaks kaduma vahetegemine suur- ja väike- tootjate vahel. „Ühelt ära võtta ja teistele jagada pole lihtsalt jätkusuutlik. Pigem tuleks mõelda, kuidas suurendada konkurentsivõimet, et kindlustada Eesti põllumehed ellujäämine avatud turumajanduse tingimustes. Oluline on ka jälgida, kuidas käituvad põllumajanduspoliitika naaberriikide valitsused ja kuulata tootjaorganisatsioonide arvamusi.“

„Põhimõte „kõigile võrdselt ja

ühthemoodi“, nagu ka põllumajandustootmise riiklik planeerimine, jäävad sotsialismiaja nähtuseks. Samas peab aga ka tänastes oludes arvestama, et kodumaal toodetud toit on üks olulisemaid majanduslikke aluseid riigi julgeolekule ja kaitsevõimele,“ rõhutas Aasta Põllumees. Oma hobidelt on ta harrastusajaloolane ja kollektionäär, kes kogub ka nõukogude aja sümbolikat, muu hulgas Lenini kujusid ja büste. 2017. aastaks, kui jõuab kätte Oktoobrirevolutsiooni 100. aastapäev, on tal kavas üllatada kunagiste kultustaiestega.

Söödad olgu GMO-vabad

Puurmani vallas Tõrve külas peab kunagises vanaisa talus veidi vähem kui sajapäist

lihavesikarja füüsilisest isikust ettevõtja Airi Külvet. „Olen sündinud, kasvanud ja keskkoolis käinud Tallinnas, aga suved veetsin lapsepõlves ikka maal. Maaülikoolis õppisin loomakasvatust ja samuti on mul metsandusalane haridus. Hetkel on tööd nii palju, et konkreetse kooliga ma seotud pole, kuid mõistagi on ju tarvis pidevalt juurde õppida.“

„Lihavesi kasvatama hakates lähtusin looduslikest ressursidest. Meie talumaadel on palju looduslikke heinamaid. Pealegi on väikesearvulise piimakarja kasvatamine keeruline ja mõnikord isegi võimatu, sest investeeritud on ikka suured. Lihavesite puhul aga on investeringute maht alguses väiksem.“

Samuti peab Airi Külvet alati tähtsaks mahepõllumajandust, mis sobib hästi lihavesite pidamiseks. „Ma ei tee loomadele mingit ennetavat ravi erinevate preparaatidega, vaid valdin ostsöödade, ennekoike GMO-d sisaldavate, kasutamist. Silo ja hein, mida mu lihavesid saavad, pärineb omadelt põllumaadelt.“

Kas turustate liha või elusloomi? „Lihavesikasvatavad müüvad üldiselt ikka loomi. Kodus tapmine on lubatud vaid siis, kui liha ise tarbid. Turustan kõik loomad läbi MTÜ Liivimaa Lihaveise, mille juhatuse liige

ise olen,“ ütles Külvet, kes korraldab ka mahetootmise alaseid koolitusi. Ta märkis, et Eestis kasvatatakse praegu lihavesiteid rohkem kui kohaliku elaniku veiselihatarbivad.

Kuri külaline sigade katk ja õrnad tulevikulootused

Külvet kasvatatakse ka sigu, mis sigade katku kolde avastamise tõttu paraku tulid hävitada. „Sigu hakkasin kasvatama selleks, et süüa ja müüa nii-öelda õnnelikult kasvatatud sigade liha. Normaalseks keskkonnaks pean sigadele ennekõike välis-territooriumi.“

„Uuesti ei hakka ma sigu pidama enne, kuni pole selge, mis seatakse meil looduses teeb – kas kaob ära või jääb vinduma. Praegu pole sigade katku vastu aidanud üksi meede, mida riik on välja mõelnud. Ainus „pääsetee“ on see, et metsesad surevad katku tõttu maha.“

Airi Külvet arutles ka nüüdse valitsuskolitsiooni põllumajanduspoliitika üle. „Üleminekutoetuste maksimine rohumaa lihaloomi kasvatavatele põllumajandusettevõtjatele eriti midagi ei muuda. Sellest on rohkem kasu piimatootjatel ja teraviljakasvatajatel. Praeguse valitsuse ajal ei tule raha juurde, kuid teatud ümberajutamisi toimub. Ise olen äraootaval seisukohal. Uue valitsuse enneaegset materdamist pean mõistagi ebaõigeks.“

Jaan Lukas

Martin Repinski pöördumine

Head Eesti inimesed!

Olen otsustanud maaeluministri ametikohalt tagasi astuda, et tuua oma erakond ja peaminister tule alt välja. On selge, et minu ettevtlustevõime ja varasemast elust on jäänud lahtisi otsi,

See koalitsioon on üle pika aja selline, mis tõesti mõtleb maaelu peale ning näeb, mis maal tegelikult toimub.

mis tuleb kokku sõlmida. Ministritöö seda kindlasti ei võimalda, selles tuleb saajaprotsendiliselt keskenduda Eesti maaelu ja põllumajanduse võimalustele ja muredele. Seetõttu lahkun maaeluministri ametikohalt ja jätkan tööd Riigikogu liikmena. Teen korda oma taluga seotud asjad, et saaksin selle igapäevase juhtimise korrektselt üle anda.

Uue valitsuse koalitsioonileppes on väga palju häid uudiseid maaelu ja põllumajanduse valdkonnas. See koalitsioon on üle pika aja selline, mis tõesti mõtleb maaelu peale ning näeb, mis maal tegelikult toimub. Top-up-toetused, kriisiabi toetus, kohaliku toidu tootmise edendamine ja ekspordi aren-

damine on need märksõnad, mille uus koalitsioon maaelu aitamiseks ellu viib.

Minu poolt käivitatud bürokraatia vähendamine ja toetuste väljamaksmise kiirendamine ei peatu ka järgmise maaeluministri ametiajal. Olen kindel,

et uus minister, kes Keskerakonna poolt tuleb, võtab selle alustatu elluviimise üle ja ka mina toetan kõigiti sujuvat asjade üleandmist Maaeluministeriumis. Sest valdkond on ministrist tähtsam.

Erakond ja kõik erakonnakaaslased on mind kõigiti toetanud. Keskerakonnal on väga suur potentsiaal olla juhtiv poliitiline jõud ka väljaspool suuri keskusi ja põllumehesid. Keskerakonna maaelupoliitikat hinnatakse kõrgelt. Ja mina asun toetama selle elluviimist Riigikogus. Minu ametisse nimetamine näitab, et Keskerakond tõesti suhtub erinevatest rahvustest eestimaalastesse võrdselt. Võin kõigile Keskerakonna valijatele kinnitada, et see Keskerakon-

na poliitika ei ole muutunud ega muutunud. Esindan jätkuvalt oma valijaid Eesti Vabariigi Riigikogus, kus saame valitsuse juhtiverakonnana Ida-Virumaa inimeste jaoks väga palju ära teha. Olgem ausad, seni on tegemist olnud unustatud piirkonnaga Reformierakonna juhitud parempoolsete valitsuste jaoks.

Tunnustan ühemõtteliselt peaminister Jüri Ratas, kes on mind toetanud. Jüri Ratas on Eestile väga hea peaminister ning ma vabandan, et olen ta tule alla pannud. Lahkun ka sellepärast, et peaminister saaks täielikult keskenduda valitsuse juhtimisele. Peaminister ei ole andnud mulle korraldust ametist lah-

Esindan jätkuvalt oma valijaid Eesti Vabariigi Riigikogus, kus saame valitsuse juhtiverakonnana Ida-Virumaa inimeste jaoks väga palju ära teha.

kumiseks, teen seda ise omal soovil ja tõekspidamisel.

Kindlasti võidakse eelse Keskerakonna juhatuse koosoleku osas rääkida erinevaid versioone, kuid võin kinnitada, et tegemist oli konstruktiivse aruteluga, kus siiralt ja heatahtlikult otsiti lahendusi, mis oleks Eestile ja Keskerakonnale parim. Mitmed juhatuse liikmed andsid mulle nõu erakonna kaitseks tagasi astuda, ning loomulikult võtsin oma otsuse tegemisel seda arvesse. Ma tänan erakonna juhatust, et sain tagasiastumiseotsuse ise langetada.

Mis puudutab ajakirjanikke, siis on üksikuid, kes oleks võinud olla allikakriitilisemad, kuid mul ei ole Eesti ajakirjandusele tervikuna etteheiteid. Ajakirjanikud on teinud oma tööd ja täitnud oma kohust.

Täna kogu südamest põllumehi, maaeluga seotud inimesi ja ühendusi

ning kõiki poolehoidjaid, kes on mulle toetust avaldanud. Meil tekkis lühikese aja jooksul tihe ja meeldiv koostöö, mis andis mulle jõudu ja eneseusk, et oleme maaelu edasiviimiseks õigel teel.

Martin Repinski esitas 6. detsembril peaministrile tagasiastumiseavalduse.

Enn Eesmaa valiti Riigikogu asespiikriks

Riigikogu valis emaspäeval parlamendi esimeseks aseesimeheks keskerakondlase Enn Eesmaa ja teiseks aseesimeheks reformierakondlase Taavi Rõivase. Salajasel hääletusel kogus Eesmaa 50 häält ja Rõivas 43 häält. Riigikogu esimehena jätkab sotsiaaldemokraat Eiki Nestor.

Kesknaidala toimetuse soovib Enn Eesmaale jõudu tema uues ametis!

Maa mõttest ja maa haaramisest

30. novembril toimus Türi Eestimaa Talupidajate Keskliidu (ETKL) korraldamisel kongress intrigeeriva nime all – „Üks mõisnik üle maa“. Ettekannetest selgus, et maailmas on toimumas rahvusriikide jaoks vägagi jõhkrad maaelu arengud, mis on Euroopa Liidus tuntuks saanud maade haaramise (*Land grabbing*) nime all. Samuti selgus, et Eestiski pole selline protsess tundmatu. On tõsine oht, et meie väärtuslikumad põllu- ja metsamaad ostetakse rikkurite poolt üles ning Eesti maarahvas oma enamuses peab tulevikus leppima jällegi pärisorjaseisusega. Et probleemist paremat pilti saada, teeme põgusa tagasivaate Eesti Wabariigi sünniaegade juurde.

JAAN LEETSAR
endine põllumajandus-
minister,
Valma külavanem,
Viljandimaa

Eestlastele on läbi aegade olnud pühad kaks sõna – **emakeel** ja **isamaa**. Meie õnn, et emakeelt pole võimalik müüa. Isamaaga on lood mõnevõrra erinevad. Maa on muudetud ostu-müügi objektiks, kusjuures peaesmärk on RAHA saamine.

Ajaloolase Peeter Tarveli ettekannete ja artiklite kogumikus „Demokraatia tulevik“ (Ilmamaa 2002) on trükitud 1919. aastal Asutava Kogu kokkutulemise päeval kirjutatud artikkel „Mõisnikuseisuse matusepäevaks“. Peeter Tarvel kirjeldab selles üht 1918. a. lõpus pealt nähtud seika. Üks mõisnik oli parajasti ühte väikesesse maakonnalinna sõitnud ja lugenud uutisanduril ülespandud Eesti Ajutise Valitsuse teadaannet mõisamaade natsionaliseerimise ja talunikele jaotamise kohta.

Tarveli sõnade järgi: „Loeb, loeb, astub siis, põlglikte ilme näol, jälle kalessi ja sõnab kut-sarile läbi hammaste: „Noh,

Jaan, nüüd vist küll meie laul on lauldud.“ Tunnistan otsekohe, et mul seda nähes nagu mingi rõõmutuksatus kehast läbi käis. Kui juba mõisnik ise oma asja kadunuks loeb ja käed rüppe laseb, siis on ikka tõepoolest Eesti iseseisvusega tõi taga.“

Punaväe pealetung ähvardas kukutada verisulis Eesti Wabariigi. 12. novembril 1918 lõi Konstantin Päts rusikaga vastu lauda ja Eesti Ajutine Valitsus otsustas vastu hakata ning luua regulaarväe. 24. novembril 1918 kuulutati Virumaal välja sundmobilisatsioon, mida 29. novembril laiendati kogu Eestile. Oodatud 25 000 mehe asemel tuli kokku vaid 12 000. Ja neilgi ei olnud erilist tahtmist Eesti Wabariigi iseseisvuse eest võidelda. Viru rindele saadetud 2500 meest deserteeris koos neile välja jagatud relvadega 1500. Mobiliseeritud 12 000 meest pagesid metsa pooled. Nii vabatahtlik kui ka sundmobilisatsioon kukkusid armetult läbi. Eesti Wabariik oli tõelises ohus. Mida teha?

Olukord oli enam kui kriitiline. Punaväed olid juba Tapa all. Probleem seisis selles, kuidas panna eestlased huvituma sõjaväkke minekust. Kiiresti tuli leida teisi, alternatiivseid teid. 1918 lõpus võetigi Väandra taluniku Theodor Pooli initsiatiivil Ajutise Valitsuse poolt vastu pretsedenditu otsus – viia veel sõjaaja tingimustes läbi üldine maareform:

anda mõisamaade arvel tasuta maad nendele, kes võitluses vaenlase vastu osutavad erilist vahvust. (Seda teadet siis see mõisnik posti pealt lugeski.)

Juhtus peaaegu et ime. Lubades sõjaväkke astuvatele talunikele maad ja vabanemist mõisnike ikkest, käivitus Eestis massiline mobilisatsioon. 16. veebruaril 1919 oli mobiliseeritud 24 738 ja 25. maiks juba 74 506. Oktoobris 1919 oli sõjaväe toidud

**Eestlastest on jälle saamas palgatöölise-
sulane-moonakas-pärisori oma esiisade maal.
Eesti Wabariigis puudub seadustatud TALU
mõiste – meil on kapitalistlikud FIE-d, osa-
ühingud ja aktsiaseltsid, millel pole mingit
seost eestlusega.**

koguni üle 81 300 inimese. Talud panid välja kõik oma mehed ja pojad. Kaasa anti relvad, hobused ja toidumoon. **Nad saadeti sõtta – sõtta mitte niivõrd mingite aadete ega ka Eesti iseseisvuse pärast, vaid lubatud MAA nimel.** Lühikese aja jooksul kasvas Eesti regulaarmees kuni 110 tuhande meheni ja see kindlustaski kokkuvõttes võidu Vabadussõjas. Tuleb välja, et Eesti Wabariigi sünnil ei olnud määravaks niivõrd rahvuslikud aated ja isamaa-armastus, mida endas kandsid Eesti juhid, haritlaskond ja koolipoisid, vaid määravaks sai maarahva unistus saada oma pere elatamiseks ja oma **KODU**

(tal) rajamiseks **MAAD** ning **vabaneda mõisnike ikkest.** Toonased riigijuhid erkasid seostada eestlaste erahuvid üldriikliku ühishuviga.

Ideoloogiavallas käis tollal vägagi kõva võitlus. Sel ajal, kui Asutav Kogu maatameestele mõisate maid tahtis jagada, lubasid saksa mõisnikud oma maad ise ära jaotada – *Zur Ansiedlung* –, peasi, et nende mõisad alles jääksid. Teiselt poolt tahtsid kommunistid mõisatelt ära võetud maadel kolhoosid asutada. Just sellepärast Eestil polevat Tarveli arvates olnud muud teed kui: „Parunite võimu reaalne tugi – nende maaomandus peab saama armuta murtud! Maauendus tuleb läbi viia mitte ainult sellepärast, et parunite kätte tema endist võimuallikat, olgu kas või kärbitud kujul, jätta ei tohi. Sellepärast ei kuulu meil maaküsimuse otsustamine mitte ainult ühiskondlike reformide

valda, vaid on ka esimese järgu tähtsusega poliitilise võitluse abinõu... Mõisnikuseisus peab jäljeta kaduma, et eesti rahvas elama võiks hakata.“ Edasi leiab Tarvel, et ainult siis, kui mõisnikuseisus on lõplikult likvideeritud, võib ka eesti rahvas täie jõuga anduda loovale, ülesehitavale tööle. Seejuures teeb Tarvel ka mõõnduse saksa soost rahvale: „Ja ainult siis võivad ka saksa soost Eesti Wabariigi kodanikud ühevääriliste seltskonnaliikmetena meie keskel takistamatult tööle asuda, kui nad seda ise tahavad. Mitte aga ennem! Seepärast pidagem matuseid!“

Mida selle peale kosta? Meie kaasagsetel jääb ainult imetleda toonaste riigijuhtide ning Peeter Tarveli väga suurt ja väga selget poliitilist sõnumit eesti rahvale. Eesti iseseisvust seostati otseselt **MAA omamisega eestlaste poolt.** Iseseisva Eesti Wabariigi ja ISAMAA vahel eksisteeris otsene side – maaomandi kaudu oli eestlane seotud isamaaga. See oligi **MAAMÖTE.** Eesti Wabariik ei petnud oma rahvast. Järgmistel aastatel likvideeriti 1100 mõisa, mille maad jaotati rohkem kui 50 000 talu vahel. Ca 50 mõisasüdant jäeti riigile (koolid, haiglad, vallaasutused jms).

Selget Maamõtet jätkus meil ka järgneva iseseisvusaja jooksul. Maamõtet kandsid tol ajal prof. Kaarel Liidak (Liidemann), Konstantin Päts, Theodor Pool, Jaan Hünerson, Jaan Tõnisson, Oskar Loorits jt. Ilmselt tänu riigi isamaalisele toetusele arenesid Eesti talud ja ühistegevus väga kiiresti ning jõudsid vähem kui 20 aastaga järele parimatele Euroopa põllumajandusriikidele. Kaarel Liidak pidas Eesti põllumehe iseloomu põhiomaduseks individualismi, positivismi ja patriootlikku kiindumust maa eraomandusse. Ta on kirjutanud: „Põllumehe töö toimub oma kodutalus, tema kodu ja töö vili kuulub temale ja tema perekonnale põlvest põlve. See tiivustabki põllumeest nii suurtele pingutustele, millistele olakse võimeline ainult oma talus. Sellest on aga kasvanud tugev kiindumus maa eraomandisse, oma talusse. Kodu on aga teiselt poolt tiikk isamaad, mis seob talumeest riigiga. Kodu saab nii isamaa südameks ja maa riigi aluseks.“ Kuigi tähtsustati talu ja eraomandust, peeti samal ajal silmas ka üldriiklikku arengut. Me ei saa seda ka praegu unustada.

22. aprillil 1934 pidas Kaarel Liidak üliõpilasseltsis Liivika

selle 25. aastapäeva puhul tähelepanuväärse ettekande „*Eesti rahvuslik ideoloogia ja MAA selle alusena*“. Muu hulgas märgib Liidak järgmist: „*Meie ruumi on ikka ähvardatud – nii läänest kui idast... See sunnib meid ühtlasi alati teraselt valves olema, see ei lase meid*

MAAD TULEB HOIDA: Eestlased isamaa. Meie õnn, et emakeelt pole müüa. Maa on muudetud ostu-müügi objektiks.

kunagi loiu suikuda ega ka korraldada kodus kahtlasi eksperimente, see sunnib meid olema sisemiselt tugevad, oma rahvast kasvatama poliitiliselt ja rahvuslikult teadlikuks, palju enam kui seda on vaja mõne suurrühma juures või vaiksemas olundis. On selge, et eestlus püsib vaid nii kaua, kui Eesti maa on eesti põllumehe käes, tugevalt tema käes. See on aabitsatõde, see on meie rahvuslik

Marko Šorin: minu prioriteet on seista Pärnuma

*Pärnumaa omavalitsustegelane, 2011. aastast Sindi linna-
pea ametit pidanud Marko Šorin on üks Riigikogu liikmetest, kes asus parlamenti tööle asendusliikmena, seoses uue valitsuskooalitsiooni moodustamisega. Kesknädal uuris, millised on tema esmased mõtted rahvaesindaja ametis.*

Marko, oled nüüd Pärnumaa elanike esindaja Riigikogus. Kas kirjeldad lühidalt, kuidas poliitikasse tulid?
Kohalikku poliitikasse sattusin juba 1996. aastal, kui, kandideerides Sindi linnavolikogusse, osutusin valituks ning volikogu usaldas mind eelarvekomisjoni esimehe kohale. Sain valituks ka 1999. aastal toimunud kohalikel valimis-

tel, kuid siis tuli poliitikasse sisse pikem paus, kuni 2010. aastani, mil asusin tööle Sindi abilinnapeana.

Kui valitsusevahetus oli juba enam-vähem kindel, kas mõtlesid ka sellele, et tuleb parlamenditööle asuda?
Mõned tuttavad tegid vihjeid, et mul „nüüd on ka minek“. Kuid tegelikult ma väga sellest mõttest vedu ei võtnud. Olen selleks liiga praktilise meelega, et lihtsalt põnevusega kaasa minna. Kui asjaolud said 100% selgeks, alles siis tegin enda otsused väga kiiresti ära.

Kohalik ajaleht „Pärnu Postimees“ elas sulle kõvasti kaasa ning kirjutas pea iga päev, kas sul on lootust parlamenti minna ning kas sinna

ikka minna tahad. Millest sedavõrd suur huvi tingitud võis olla?

Võin oletada, et huvi võis olla tingitud ootusest, et Pärnumaa saadikute arv Riigikogus ei väheneks pärast seda, kui siit väga suure mandaadi saanud Kadri Simson ministriks sai. Pärnumaalased on olnud läbi aegade üsna lahked jagama enda toetust ka mitte-pärnumaalastele, kes siin vaid kandideerinud on ja kellel ei pruugi sinise eluoluga kuigi-võrd seost olla. Mina olen aga olnud viis aastat Sindi linna- ja Pärnu omavalitsusliidus maakonna murede ja rõõmudega kokku puutunud. Maakonna huvide eest seismine on mul seega selge prioriteet. Paraku jäi võimuvahetusega Pärnumaa hääl ikkagi nõrgemaks, sest

sotsiaaldemokraat Aet Maatee loobus enda kohast.

Viimastel kohalikel valimistel tegi Sindi linnas Keskerakonna nimekirja sinu juhtimisel puhta töö ning volikogus saavutasite absoluutse enamuse. Ise kogusid 30% häältemas käinute toetuse. See on väga tugev mandaat, mis maha jätta. Millest on kõige rohkem kahju linna- ja maakonnatööd jättes?

Oh, jah! Neid asju on päris palju ja siin valikut teha on päris keeruline. Ennekõike ikka inimesed, nii head kolleegid linnavalitsusest kui ka allasutustest. Aga ka linnakodanikud, kuna olen ise üks neist elupõliselt sintlastest. Samas saan ma olla üsna kindel, et investeringud, mis

näiteks järgmiseks aastaks olid planeeritud, peavad saama tehtud. Ma ei taha uskuda, et siin keegi midagi ümber keeraks.

Käesolev aasta oli linna- ja maakonnapea ametis tõenäoliselt pingeline, sest ka Sindi pidas haldusreformi käigus ühinemisläbirääkimisi. Millises seisus need hetkel on?
Sindi on olnud Pärnumaal üsna kummalises seisus. Suvel ei olnud Sindil mitte kellegagi läbi rääkida, sest lükkasime tagasi Pärnu linna ettepaneku, aga meie naabrid loobusid jällegi Sindi ettepanekust. Viimane asjaolu on kummaline just seetõttu, et sügisel tehti naabrite poolt juba Sindile endale ettepanek. Hetkel on leping (Sindi–Tori–Sauga–Are)

avalikustamisel ja tulemas on rahvahääletus. Kuid ennustan, et muudatusi Pärnumaal tuleb veelgi.

Kuidas hindad uue valitsuse lähenemist kohalikele omavalitsustele, kas ja kuivõrd on see endisest koalitsioonist parem lähenemine?
Tean, et omavalitsustele tahetakse juurde anda nii finantse kui ka ülesandeid, et omavalitsused annaksid ikka oma valitsuse mõõdu rohkem välja. Juba see on paradigma muutus. Eelnevalt on kohalike omavalitsusi peljatud, ja seda lähtuvalt konfliktist Keskerakonna juhitud Tallinnaga, kardeti, et iga „heategu“ omavalitsuste suunas aitab ka Tallinna linna, ja selline lähenemine piiras kogu suhtumist.

aksioom... Tagasivõidetud maa ei tohi minna võõraste kätte ega tohi eestlane kunagi tüdida, võõrduda maast, lakata maad austamast. Selleks peab olema meie talu tugev ja terve." Siinkohal näeme, et eestluse ja omariikluse säilimise eelduseks on meie maamõtte esindajad läbi

malda säilitada eestlust kaugemas perspektiivis. Paradoksaalsel kombel on enesehävituslikud protsessid käivitunud poliitiliste jõudude poolt, mis seostavad enast ja kannavad Isamaa nime. Eesti ühiskonna praeguses arengus tuleb väga tähelepanelikult uurida ja jälgida neid

meil on võimalik üldse enam midagi muuta? 1990-ndate maareform ei lähtunud mitte sümbioosist MAA–TALU–EESTLUS–OMA RIIK, vaid tehnokraatlikust ajaloolisest õiglusest. Maa tagastati endistele omanikele ja nende pärijatele. Poole sajandi jooksul tekkinud muutused omandisuhetes, inimeste elukohtades ja põhitegevustes olid lahutanud kunagised talupered ja nende järeltulijad maast ja maamõttest. Linnadesse või välismaale elama asunud maaomanikud

mise tõkestamisest, talu mõiste sisseadmisesest, riigi ja talude seostest, alternatiivsete talumajapidamiste loomisest, maade ümberkruntimisest jne? Miks on riigi peategevuseks ainult maksude kogumine, RAHA jagamine ja sõjahüsteeria õhutamise? Kas muid funktsioone polegi?

Kokkuvõttes oleme tänaseks kaotanud OMA MAAMÕTTE ka laiemas kontekstis. Me ei ole enam omanikud mitte ainult omal maal, vaid ka oma riigima-

Eesti iseseisvust seostati otseselt MAA omanisega eestlaste poolt. Iseseisva Eesti Vabariigi ja ISAMAAGA vahel eksisteeris otsene side – maaomandi kaudu oli eestlane seotud isamaaga. See oligi MAAMÕTE.

ja nende sugulased ei hakanud tagastatud maid kasutama talu taastamiseks, **vaid tegid oma isamaast ostu-müügi objekti.** Maa muutus eestluse edasikandjast äriobjektiks ning maa-reformi läbiviimise tulemusena ähmastus ka MAAMÕTE.

Ma näen seejuures veel üht ohtu. Maaeluminister on teinud oma nõunike palkamisega panuse põllumajandustootjatele (**kapitalistidele**), kes kannavad endas peamiselt majandushuvi (saada rohkem raha, suuremaid otse- jm toetusi ning rohkem maad). Seejuures jäävad ministri poolt TALU, MAA ja RIIGI seosed sünkroonimata, olles teisejärgulised ja ähmastunud. Tegelikult pole meie loomuses sajanditagusega midagi muutunud. Kui 1990. aastate maa-reformiga allutati üldriiklikud ühishuvid endiste omanike erahuvidele (jäeti tegemata maade ümberkruntimine; maa tagastati omanikele, kes ei mõelnudki seda kasutada), siis praegu on esiplaanil maakapitalismi huvid, mis viib ülejäänud maarahva moonakaseisusesse. Miks siis valitsus ei räägi maade haara-

anduses, sotsiaalsfääris ja poliitikas. Eestlastest on jälle saamas palgatööline-sulane-moonakaspärisori oma eesisade maal. Eesti Vabariigis puudub seadustatud TALU mõiste – meil on kapitalistlikud FIE-d, osühingud ja aktsiaseltsid, millel pole mingit seost eestlusega. Kahtlen, kas eestlust suudavad kanda ainult keel, rahvatants, laulupeod ja torupillimuusika ning kiire sigimine. Sellest ilmselt ei piisa. Peremees omal maal on see, kelle omandis on MAA ja majandus – ja kui tal aega jääb, siis ta ka tantsib, mängib ja puhub pasunat.

Lõpetaksin siiski optimistlikumalt. Leian, et eesti rahvas on veel suuteline ise organiseeruma ning alustama uut võitlust iseseisvuse ja eestluse eest – oma MAA ja TALU eest. Mõned märgid on juba näha. Kasvõi Eestimaa Talupidajate Keskkonföderatsiooni maateemaline kongress Türi. Seejuures näen, et otsustavat rolli etendab siin meie ajaloos läbi proovitud seltsi- ja ühistegevus – seda nii poliitikas ja majanduses kui ka sotsiaalsel.

Maast on läbi aegade olnud pühad kaks sõna – emakeel ja jõud. Isamaaga on lood mõnevõrra erinevad. Objektiks, kusjuures peaesmärk on raha saamine. Foto Ivori Vee

aastakümnete pidanud eesti rahva jaoks **MAA omamist** ning **PERETALU arendamist**. Seda mõtet kandis Eesti Vabariik aastatel 1918–1940.

Tuleme tänaste probleemide-murede juurde. Need on Eesti riigi ja eestluse säilimise seisukohalt etteulatavalt sama tähtsad kui toonagi. Tänapäeva Eestis on käivitunud mitmed protsessid, mis suure tõenäosusega ei või-

PROTSESSE, mis viivad Eesti arengu eestlaste jaoks soovimatute tagajärgedeni. Käimasolev maade haaramine (*Land grabbing*) protsess oligi ETKL-i kongressi peateemaks. Kahjuks ei kirjutanud meie ajakirjanikud sellest midagi. Miks MAA ja TALUDE küsimus neile enam korda ei lähe? Kus on tehtud viga?

Siinkohal kerkib küsimus: kas

Soome võimuparteil tihedat koostöö Ühtse Venemaaga

Maailm muutub pidevalt. See, mis oli paar aastat tagasi arusaadav, arukas ja edasiiv, ei ole seda enam täna. Aga homme võib-olla jälle on. Vanades arusaamadest tampimine on hukatuslik, olgu asi poliitikas või riigijuhtimises või meedias. Eestil on meile sellest liigagi palju häid, ehk halbu, näiteid.

SAMI LOTILA
kolumnist

Koostöö riigi või partei või ettevõttega või mis iganes institutsiooniga on võib-olla hea ja ainus õige samm ühel ajal, aga paar aastat hiljem enam mitte. See kehtib ka koostööle Venemaa võimuparteiga Ühtne Venemaa – millega ka Soome suurimatel parteidel oli vägagi aktiivset koostööd veel paar aastat tagasi.

Vanhanen ei pooldanud sanktsioone

Soome *Keskusta*, ehk Keskerakond, on hetkel Soome valitsuse juhtiv partei, ja on teinud aastaid lähedast koostööd Ühtse Venemaaga. Soome meedia avaldas juba paar aastat tagasi *Keskusta* ja Ühtse Venemaa vahelise koostöömemorandumi, mis on pärit aastast 2009. Asi on täitsa normaalses ja igati mõistlikus parteivahelises lepingus, kus lepitakse kokku kahe partei ja kahe riigi koostöö süvendamises, aga ka Venemaa ja Euroopa Liidu vaheliste suhete edasises parandamises.

Kõnealusel memorandumis mainitakse eraldi näiteks keskkonnamajanduse koostööd, energiakoostööd, majanduskoostööd ning Läänemere piirkonna arendamist.

Tõsi küll, *Keskusta* tollane esimees Matti Vanhanen pole kunagi allkirjastanud seda koostöömemorandumit, sellest hoolimata, et on alati suhtunud Venemaasse mõistlikult ja austusega – nagu naaberriiki ikka. Krimmi kriisi käivitades aastal 2014 Vanhanen ei pooldanud Euroopa Liidu sanktsioone Venemaa suhtes, aga aktsepteeris need osana Euroopa Liidu ühisest välis- ja julgeolekupoliitikast. Seda, et Vanhanen ei pooldanud sanktsioone, on ta kinnitanud mulle isiklikult.

Sellest hoolimata, et Vanhanen ei allkirjastanud memorandumit, *Keskusta* esindajad käisid edasi Ühtse Venemaa kongressidel.

Soome ootab, et olukord Venemaa ja Euroopa Liidu vahel normaliseerub.

Kokoomus hoiab kontakte Ühtse Venemaaga

Samuti on *Kokoomus*, Soome parempoolseim partei, hoidnud kontakte Ühtse Venemaaga. *Kokoomus*'e esindajad on käinud Venemaal mitmeid kordi Ühtse Venemaa kongressidel. Muidugi nad käisid, sest asi on naaberriikide võimuparteides. Naaberriikide hästi läbi saamine on alati olnud, on hetkel ja on ka tulevikus nii Soome riigi kui ka selle juhtivparteide üks tähtsamatest eesmärkidest.

Hetkel on olukord Vene suhtes ja Vene suhetes siiski teine. Juba talupojamõistus ütleb, et hetkel pole praktiline koostöö Ühtse Venemaaga soovitatav. Enam ei käi Soome parteide esindajad Ühtse Venemaa kongressidel. See ei tähenda siiski seda, et Soomel poleks ka praegu vägagi tihedat koostööd Venemaaga väga mitmel eri tasandil. Seda on, ja isegi rohkem kui kunagi varem, näiteks keskkonnakaitse alal. Ka majandussuhteid püütakse säilitada, ja isegi arendada.

Koostööprotokoll on osa naabritevahelisest suhtlusest

Soome ootab, et olukord Venemaa ja Euroopa Liidu vahel normaliseerub. Seda, kuidas ja kuna saaks see juhtuda, keegi öelda veel ei oska.

Riikidevahelist suhtlemist kutsutakse diplomaatiaks, aga isoleerimine, mitesuhtlemine, pole kunagi diplomaatia. Kõrvu ja silmi avav kogemus oli kuulata Euroopa Komisjoni asepresidendi Frans Timmermans'i intervjuud, kui ta käis Soomes nädal aega tagasi: temagi rõhutas uuesti ja uuesti seda, et dialoog Venemaa ja Euroopa Liidu vahel peab säilima, sellest hoolimata, et hetkel on põhjust suhtuda Venemaasse ettevaatlikult. Vaenlane Venemaa siiski ei ole. Vaenlasi Euroopa Liit endale ei soovi.

Ehk: Eesti Keskerakonna ja Ühtse Venemaa koostööprotokoll oli osa kahe naaberriigi ja nende suurparteide vahelisest normaalsest poliitikast, siis, kui see aastal 2004 sõlmiti. Midagi Eestile kahjulikku see memorandum ei sisalda, ja selles saab igati veenduda ise, sest see on täiesti avalik. Kes teab, milline on Euroopa ja terve maailm paari või paarikümne aasta pärast ning milliseid lepinguid on siis mõistlik sõlmida?

maa eest

Šorin

Täiesti ebanormaalne! Nüüd saab minna ainult paremaks.

Millise esmamulje jättis parlamenditöö, kolleegid fraktsioonis ja istungisaalis? Ega ma pole veel õiget „maiku“ saanud, sest aeg on olnud üsna lühike. Olukorra teeb põnevaks see, et tean ju absoluutselt kõiki parlamendiliikmeid nii nägu- kui ka nimepidi, mind aga teavad vähesed. Aga esimesed uued kontaktid on juba loodud, seega olen põnevil. Fraktsiooni inimestega olen enam-vähem kõigiga varem kokku puutunud.

Lõpetuseks: millist raamatut viimati lugesid?

Pooleliolev raamat on Julius Kuperjanovist („Hundipoja

surm“, Olev Teder), sest vanem poeg on praegu Kuperjanovi pataljoni aega teenimas. Sellega on meil peres Eesti järjepidevuse näide olemas, ka mina olen ajateenistuse läbinud Eesti Kaitseväes. Ega selliseid peresid veel palju pole, kus mitu põlve on oma riigi armees käinud.

Enne seda lugesin raamatut Ungari 1956. aasta ülestõusust („35 päeva“, Bela Liptak), sest alustasime Sindi ajalooklubi selleaastaseid kokkusaamisi Ungari sündmuste ülevaatega. Ettekanded olid nii minul kui ka ajalooklubi peamisel eestvedajal, Sindi Gümnaasiumi ajalooõpetajal Lembit Roosimäel.

Küsitles Taavi Pukk

TALLINNA TV
12. – 18. detsember 2016

ESMASPÄEV, 12.12.

07:30 Info TV
08:00 Nädal +*
09:00 Kodupaik*
09:30 Kultuurimeeter*
10:00 Vintskapist sokkini*
10:30 Nädal +*
11:30 Rahvalöots külas 2016*
12:00 Inimese mõde*
12:50 ReklaamiTV
15:00 OTSE: Ülekanne Riigikogust
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal.
Veresidemed 277/322
19:00 TÄNA. Lühiuudised
19:02 Ühistegevuse pooltund
19:30 Terve tervis
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 TÄNA +*
21:00 Täna maailmas
21:20 Monitor
22:00 TÄNA. Uudised
22:10 Kirjad Sofijale (Suurbritannia, 2013)
00:15 TÄNA. Uudised*
00:45 TÄNA +*
01:15 Täna maailmas*
01:30 ReklaamiTV

TEISIPÄEV, 13.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 TÄNA +*
09:00 Draamaseriaal. Veresidemed 277/322*
09:50 Terve tervis*
10:20 TÄNA. Uudised*
10:30 Ühistegevuse pooltund*
11:00 Monitor*
11:40 Ülekanne Riigikogust*
16:20 Ühistegevuse pooltund*
16:50 Monitor*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal.
Veresidemed 278/322
19:00 TÄNA. Lühiuudised
19:02 Kultuurinädal pealinna
19:30 Stiilistuudio*
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 TÄNA +*
21:00 Täna maailmas
21:20 Mõtleme taas
21:50 Poolkuu Igor Gräziniga
22:20 TÄNA. Uudised
22:30 Itaalia miniseriaal. Kuninga-
jaht - narkoühm 5/6
00:20 TÄNA. Uudised*
00:50 TÄNA +*
01:20 Täna maailmas*
01:35 Kultuurinädal pealinna*
02:05 ReklaamiTV

KOLMAPÄEV, 14.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 TÄNA +*
09:00 Draamaseriaal. Veresidemed 278/322*
09:50 Stiilistuudio*
10:20 TÄNA. Uudised*
10:30 Kultuurinädal pealinna*
11:00 Mõtleme taas*
11:30 Poolkuu Igor Gräziniga*
12:00 OTSE: LV Pressikonverents
12:30 Rändur. Laevajutud*
13:00 ReklaamiTV
16:00 Mõtleme taas*
16:30 Poolkuu Igor Gräziniga*
17:00 LV Pressikonverents*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Veresidemed 279/322*
19:00 TÄNA. Lühiuudised
19:02 Tallinna TVs tulekul
19:10 Meedia keskpunkt
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 TÄNA +*
21:00 Täna maailmas
21:20 Dokumentaalfilm. Austraaliast lähtunud lisareisid (2013)
23:00 TÄNA. Uudised
23:10 Meedia keskpunkt*
00:00 TÄNA. Uudised*
00:30 TÄNA +*
01:00 Täna maailmas*
01:15 ReklaamiTV

NELJAPÄEV, 15.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 TÄNA +*
09:00 Draamaseriaal. Veresidemed 279/322*
09:50 LV Pressikonverents*
10:20 TÄNA. Uudised*
10:30 Meedia keskpunkt*
11:20 Dokumentaalfilm. Austraaliast lähtunud lisareisid (2013)*
13:00 Inimese mõde*
13:50 Inimeste lood*
14:20 ReklaamiTV
16:10 Vanad autod 3/3
16:40 Meedia keskpunkt
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Veresidemed 280/322
19:00 TÄNA. Lühiuudised
19:02 Rändur. Rännak busside ajalukku
19:30 Kultuurimeetri arhiivist.
HeadRead 2016. Tõlkijad
20:00 TÄNA. Uudised

TÄNA +

21:00 Täna maailmas
21:20 Rahvaadvokaat
22:05 Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev
22:40 TÄNA. Uudised
22:50 Mõtleme taas*
23:20 Poolkuu Igor Gräziniga*
23:50 TÄNA. Uudised*
00:20 TÄNA +*
00:50 Täna maailmas*
01:05 ReklaamiTV

REEDE, 16.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 TÄNA +*
09:00 Draamaseriaal.
Veresidemed 280/322*
09:50 Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev*
10:25 TÄNA. Uudised*
10:35 Rahvaadvokaat*
11:20 Vintskapist sokkini*
11:50 Kultuurimeetri arhiivist.
HeadRead 2016. Tõlkijad*
Rändur. Rännak busside ajalukku*
12:50 ReklaamiTV
16:15 Minu Lasnamäe 3/5
17:00 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal.
Veresidemed 281/322
19:00 TÄNA. Lühiuudised
19:02 Majad ajas
19:30 Kultuurimeeter
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 TÄNA +*
21:00 Täna maailmas
21:20 Larry Crowne (USA, 2011)
22:55 TÄNA. Uudised
23:05 Dokumentaalfilm.
Loomingurõõm
TÄNA. Uudised*
00:25 TÄNA +*
00:55 Täna maailmas*
01:10 ReklaamiTV

LAUPÄEV, 17.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 TÄNA +*
09:00 Draamaseriaal.
Veresidemed 281/322*
09:50 Terve tervis*
10:20 TÄNA. Uudised*
10:30 Kultuurimeeter*
11:00 Keskkonnapäev
11:30 Ühistegevuse pooltund*
12:00 Rändur. Rännak busside ajalukku*
12:30 Dokumentaalfilm.
Loomingurõõm
Larry Crowne (USA, 2011)*
13:20 ReklaamiTV
14:55 Kultuurimeetri arhiivist.
HeadRead 2016. Tõlkijad*
16:45 Rahvaadvokaat*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:05 Majad ajas*
18:30 Kas tohib? Ansambel Elumees (2015)
BBC loodussari.
Meie erilised loomad 2/17
19:00 Rahvalöots 2016
20:00 TÄNA. Uudised
20:20 Tallinna TVs tulekul
20:30 OMG TV
21:15 Draamaseriaal. Newsroom 3/25
TÄNA. Uudised
22:15 Uus maailm (Itaalia, 2014)
22:20 Kultuurimeeter*
00:05 OMG TV*
00:35 TÄNA. Uudised*
01:20 TÄNA. Uudised*
01:40 ReklaamiTV

PÜHAPÄEV, 18.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:20 Tervisevõti.
Dr Viktor Vassiljev*
Keskkonnapäev
08:55 Kas tohib? Ansambel Elumees (2015)*
TÄNA. Uudised*
09:25 Rahvalöots 2016*
Monitor*
09:55 BBC loodussari. Meie erilised loomad 2/17*
10:00 Uus maailm (Itaalia, 2014)*
10:30 ReklaamiTV
11:10 Mõtleme taas*
11:35 Poolkuu Igor Gräziniga*
14:45 Terve tervis*
15:15 Kultuurimeeter*
15:45 Majad ajas*
16:15 TeTeVeke lastele
16:45 OMG TV*
17:15 Keskkonnapäev*
17:45 Draamaseriaal. Newsroom 3/25*
18:30 Nädal +*
19:00 Kodulooline dokumentaalfilm. Võhma sajand (2012)
21:00 Pillimeeste klubi
21:40 Nädal +*
22:40 Rändur. Rännak busside ajalukku*
23:40 Pillimeeste klubi*
00:10 ReklaamiTV
01:10

Jelena Frunze: Erahuvihariduse probleemid vajavad arutamist

Äsja möödus aasta Tartu erahuvikoolide töögrupi kokkutulemisest. Koostööni viis mure erahuvihariduse tuleviku ja kvaliteedi pärast. Rääkisime sel puhul kolleege kokku kutsunud Tartu linnavolikogu liikme, tänaseks tantsukooliga Friends liitunud tantsu- ja teatrikooli Galerii looja Jelena Frunzega.

Kuidas ja miks sündis idee luua Tartu erahuvikoolide tööühm?

Kolleegidega kokku saades arutati ikka oma tegevusega seotud küsimusi, ja siis selgus, et mitmed asjad vajaksid muutmist. Kutsusime kõigi Tartu erahuvikoolide esindajad kokku ümarlauale, et oma probleemid ühiselt rääkida ning lahendusi otsida. Kohale tulid 17 organisatsiooni juhendajad ja juhatajad ja selgus, et ühe aruteluga me oma probleeme ei lahenda. Nii see töögrupp sündiski – vajadusest.

Kui palju on Tartus üldse erahuvikooli?

Tegutseb ligi paarkümmend erahuvikooli, kes saavad linnalt tegevustoetust. Nende nimekirjades on enam kui 3000 harrastajat. Seega: meid on üsna palju. Kõik ei osale küll töögrupi töös ega vastanud ka töögrupi poolt välja töötatud küsimustele, millega üritasime probleeme kaardistada. Kel pole aega, kel on ilmselt kõik hästi – eks see on ka igauhe oma valik. Meie pakume lihtsalt võimalust omavahel rääkida ja asju arutada ning lahendusi leida.

Räägi natuke probleemidest, mis teie tööd on takistanud.

Alustame kasvõi koolituslubade andmisest. Meie hinnangul saavad erahuvikoolid neid praegu Haridus- ja Teadusministeeriumilt liiga lihtsalt. Vaja oleks rohkem

professionaalsust – õpetajate oma just. Vaja oleks ka kindlust, et kool toimib ja on jätkusuutlik, et koolil oleks asjalik õppekava jne. Praegu

Raske on leida spetsiifilisemate valdkondade õpetajaid – neid on vähe, nad töötavad tihti mitmes kohas või suure koorusega, nii et nende vabu aegu

sellist raha, mida meie maksta ei suuda.

Küsimusi tekitavad ka omavalitsused, kelle lapsed meie koolides õpivad, aga kes selle eest maksta ei taha. Tartu erahuvikoolides õppivad lapsed ja noored on enamikus Tartu linnast, aga lisaks on meil õpilasi kokku 18 omavalitsusest ja mitte ainult Tartumaalt. Osa omavalitsusi maksab nende eest korralikult nn pearaha, osa ei taha seda teha. Meie aga kulutame nende teiste peale ju samamoodi nagu nende õpilaste puhul, kelle eest omavalitsus maksab!

Teie probleemid on siis mitmetahulised – osa neist saaks lahendada Tartu tasandil, osa vajab koostööd ministeeriumiga?

Just. Tegelikult – ministeeriumidega. Huviharidus on imelik valdkond, mis allub kahele ministeeriumile: koolituslube jagab Haridus- ja Teadusministeerium, valdkonda juhib aga Kultuuriministeerium. Seni on aga mõlema ministeeriumi koostöö olnud väga puudulik. Me sooviksime alustuseks, et huviharidus oleks ühe ministeeriumi hallata – nii tundub lihtsam ka riigi jaoks.

Tartu linnale oleme oma ettepanekud esitanud, nüüd ootame tagasisidet. Näiteks on meil suur probleem pearaha maksmisel siis, kui laps käib mitmes huviringis või huvikoolis: nn teise eelistuse saanud huvikool pearaha linnalt ei saa.

Jelena Frunze koos Keskerakonna esimehe Jüri Ratasega. Foto: Facebook

saab koolitusloa väga lihtsalt – võtad sõbrad kokku, teed kooli, ja saad ka peaaegu kohe koolitusloa. Erahuvikoolid tunnevad puudust süsteemsetest kvalifikatsiooninõuetest. Vajame professionaalseid õpetajaid-treenerid, aga neid on kulukas palgata, me ei saa seda endale hästi lubada.

spordivaldkonnas tegutsejad hoopis 237 eurot?

Suuri probleeme on ruumidega: oma maja oleks ideaalne, aga seda saavad lubada vähesed. Tegime ka küsitluse koolide seas ning selgus, et Tartu koolid pole huvikoolidele ruumide kasutamise andmisest eriti huvitatud. Või küsivad

Kesknoored osalesid noorte infomessil „Teeviit“

1. ja 2. detsembril toimus Tallinnas Eesti suurim noorte infomess, kus olid esindatud ka poliitilised noorteorganisatsioonid, nende hulgas Keskerakonna Noortekogu. Korraldajate teatel külastas messi tänavu 6158 inimest, mis tähendab, et esimest korda pärast 2010. aastat liikus osalejate arv ülesmäge.

“Paljudel noortel on küll huvi poliitika vastu, kuid pole olnud sobivat juhust kokku sattuda poliitikute või poliitiliste noorteorganisatsioonidega. Just seepärast peamegi „Teeviida“ laadsetel üritustel esindatud olema,” ütles Keskerakonna Noortekogu juht Urmo Saareoja. “Meie boksi külastanud noored olid päevapoliitikaga küllaltki hästi kursis ning oskasid kaasa rääkida nii Eesti kui ka maailmapoliitika küsimustes. Loomulikult tekitasid palju elevust hiljutine Eesti valitsuskooalitsiooni muutus ning Donald Trumpi valimine USA presidendiks.”

Saareoja sõnul oli kesknoorte boksi võimalik tutvuda Noortekogu ja Keskerakonna programmiga, kuid leidis ka meelelahutuslikke elemente. “Pakkusime noortele lõbusa poliitmängu, kus uue valitsuse ministritele tuli leida nende portfelli. Tulemus näitas, et üldse

pole muresemiseks põhjust vaid peaminister Ratasel, keda teadsid kõik noored. Paljudel teistel ministritel on aga vaja silma paista, et ka noortele meelde jääda,” lisas Saareoja. “Täna

kõiki, kes meid külastasid ja meid aitasid ning loomulikult neid, kes „Teeviida“ otsustasid kesknoortega liituda.“

Esmakordselt külastajatele

Vasakul: Lõbus noortekogu ninasarvik katsetamas poppi ja noortepärast tasakaaluliikurit. Paremal: Võim on sinu käes! Just see loosung meelitas huvilisi Keskerakonna Noortekogu boksi juurde.

Noored poseerimas koos riigikogus vasakult esimene).

tasuta avatud messil osales 75 eksponenti (õppeasutused, tööandjad, noorteorganisatsioonid jne) ning üle Eesti tuli noori kohale 33 suure ja 19 väiksema bussiga. „Teeviida“ korraldamise eest vastutava Eesti Noorsootöö Keskuse peakspordi Epp Reediku sõnul toetas mul-lusega võrreldes suuremat huvi

emid

See tundub meie ebaõiglase, sest kulu on ikka sama mis nn esimese eelistusega lapse puhul. Selliseid probleeme on tegelikult palju ja enamik neist on huviharidusega tegelejatele tuttavad, ükskõik, kas nad tegelevad Tartus, Tallinnas või kuskil mujal.

Millised ettepanekud veel esitasite?

Soovime näiteks rahastamise muutmist ja spordiklubidega võrdsustamist – meie arvates on nii tants, laul, sport kui ka kunst huvihariduse ja lapse tuleviku mõttes võrdsed. Samuti vajab muutmist huvihariduse ja -tegevuse liigitamine: hetkel jaotub see spordiks, balletiks ja muusikaks ning muuks. Selgelt on see „muu“ liiga lai. Meie hinnangul võiks jaotus olla: sport, muusika, tants ja teater, kunst ja üldkultuur, loodusteadused ja tehnika.

Loodame linnalt tuge ka selles osas, et üldhariduskoolid rohkem vastu tuleks ja oma ruume kasutada annaks. Kõik saalid ei ole ehk igal õhtul hõivatud?

Meie hinnangul saaksime anda huviharidust palju suuremale hulgale lastest, aga esimene piirang tekibki ruumide puudusest – neid lihtsalt pole või on kallid. Tantsida ei saa päris igal pool, muusikat ei saa igal pool teha jne.

Seni oleme toimetanud igaüks omaette, loodame, et nüüd – ühiselt – saame ka oma probleemidele lahenduse. Vähemalt on hakatud erahuviharidusest rääkima.

Küsimusi küsis Triin Lukk

...lase Dmitri Dmitrijevi (seismas,

messi kontseptsiooni muutmise tänapäeva noorte soove ja huve täpsemini arvestavaks. „Tänavu seadsime eesmärgiks anda noortele terviklik ülevaade õppimis- ja karjäärivõimalustest, ühendades haridusvalikuid ja tegeliku tööelu, teha eriala valimine võimalikult selgeks ja teadlikuks,“ ütles Reedik. **Kn**

Kas uus valitsuskoalitsioonilepe õigustab lihtrahva ootusi?

Aastaid ootas tööliskond seniselt valitsuselt rahva ebavõrdsuse vähenemist, aga tegelikult see iga aastaga hoopis kasvas. Isikutulumaksu vähendamine 26 protsendilt 20 protsendini tõi sissetulekute suurenemise kõrgepalgalistele. Iga-aastased koondamised politseist, päästeametist, tervishoiust tõstsid palgafondi jälle suuremapalgalistel.

Kõigis neis toimingutes aitasid reformikatele kaasa IRL ja viimases valitsuses ka sotsid. Kui sotsidele võiks andestada, siis IRL on aastaid olnud reformikatel suur kaasaõigustaja. Seoses sellega ei pea ma õigeks Jüri Ratase otsust kaasata koalitsiooni IRL, kes tulevikus võib reformikate õhutusel koalitsioonis pahandusi tekitada. Koalitsiooni oleks tulnud kaasata Vabaerakond.

Jüri Ratase poolt esitatud maksusüsteemimuudatus on poolik. Jah, madalpalgaliste olukord pisut paraneb, aga kuhu on jäänud astmeline tulumaks? Vähemalt 2000-eurose kuupalga pealt oleks pidanud taastama 26-protsendise tulumaksu. Siis oleks võinud mainida, et ühiskonnas on positiivseid muutusi tekkimas.

Tulevikus võiks astmeline tulumaks olla selline:

600 – 1000€	20%
1000 – 2000€	23%
2000 – 3000€	26%
3000 – 4000€	30%
Üle 4000€	32%

Miks siis ei rakendatud astmelist tulumaksu, mis oli Keskerakonna prioriteediks algusest peale? Esiteks, IRL-i vastuseis oli tugev. Teiseks, ministrite palgad oleks sellest kannatanud. See ongi solidaarsus tegude järgi, mis aga vähendab valitsuse populaarsust tööraha silmis nagu eelmistegi valitsuste puhul.

Riiklik kokkuhoiupoliitika peab alguse saama valitsemiskulude kokkuhoiust. Tuleb lõpetada laristamine. Töö hindamise aluseks on kuupalk, ei meingeid lisatasusid! Tuleb kaotada parlamendisadikute esinduskulud. Autode liisimise hinna ülemääraks olgu 30000€. Tuleb vähendada erakondade riiklikku toetust. Riikliku korrupsioonina tuleb käsitleda erakondadele tehtavaid annetusi.

Et alustada riigi demokraatiseerimise arendamist, soovitatakse:

Riigikogu koosseis olgu 51 saadikut, kes esindavad kõikide erakondade valijaid võrdsel arvul;

Rahvakogu koosnegu loomeliitude, vabakondade, maakondade jne ühiskondlike organite esindajatest (50 saadikut);

Vabariigi valitsuse juht valitakse mõlema kogu ühise otsuse alusel ja presidendi kinnitamisel;

Seadustada rahvasaadiku tagasikutsumine usalduse kaotuse puhul (vähemalt 1000 allkirja);

Rahvasaadikuid ei valita ettevõtete nõukogudesse ning maakonna ja valla organitesse;

Maavanemaid valivad maakonna valijamehed, kes on valdade esindajad;

Vabariigi presidendi valib rahvas;

Vabariiklikud valimised peavad toimuma vastavalt vabariigi põhiseadusele ainult ühel päeval. Keelata e-valimine.

Tuleb taastada piirivalveväeosa.

Need on mõned mõtted uue ajastu ülesehitamiseks, kus arvestatakse rahva ühendamise reaalseid soovide.

Jõudu tööle uuele valitsusele!

Harri Nuut, Rakvere

24.11.2016

Kuidas Töötukassa raiskab rahva raha

Üks töötaja (jätame nime siin mainimata) tegi Töötukassa soovitusel läbi mitu kallist arvutikursust, saades pädevustunnistuse kui arvutiadministraator ja arvutisüsteemi tugiisik, samuti Webmasteri ja edasijõudnute koolituse läbimise kohta. Lisaks veel IT-alane täiendkoolitus mitmekümne tuhande krooni eest ja ka kõige kallim – 2015. aastal 2500 Eurot maksnud kahe Microsofti sertifikaadi omandamine. Kõik need kursused maksis täismahus kinni Eesti Töötukassa.

Too töötaja on 11 aastat töötanud hulгимүүгифirma direktorina ning sellega seoses lõpetanud Mercuri müügi-personali juhtimise ja EMI majandusarvestuse koolituse. Töötukassa juhtlause koolitaja

tule pärast neid rahakulutusi oli „*Otsige nüüd hoolega tööd!*“.

Seda töötaja tegigi. Leidis veebist Valgas kirjas oleva firma *Walk*. Operatiivselt selgus, et just see vajab lektorit Raplamaale arvuti algõpetuse koolitajaks ja – nagu ime! just Töötukassa tellitud kursustele. Töötaja tutvus koolitusprogrammiga firma kodulehel, ent firma juht Irina Jermolajeva teatas, et Töötukassal on range nõue: peab olema eelnev kolmeaastane töökogemus lektorina!

Huvitav, mida mõtles Töötukassa, kui investeeris talle usaldatud rahva raha koolitusse, mis samas ei sobi? Kirjutaski töötaja Töötukassale küsiva kirja. Vastus teenuste osakonna juhataja asetäitjalt Karin Andreit

Nutuväärne rahapuudus

Kokku saab meil hoitud ikka ja jälle kõige nõrgemate pealt. Nii kaduski puuetega inimestele, nende hooldajatele ja kõigile puuetega inimestega tegelejatele mõeldud telesaade „Vedur“. See saade oli hädavajalik. Saatetegijad käisid vajadusel puuetega inimeste juures kodus, aitasid lahendada nende probleeme, andsid nõu lahenduste leidmiseks.

Seda saadet tahtsid väga vaadata ka puuetega inimesed ise. Meiegi pere sügava puudega noormees lausa ootas pühapäevaõhtut just selle saate pärast.

Saate kadumist põhjendati rahapuudusega. Ilmselt tehti saadet annetatavate abiga ning kui nood väsisid, siis riik selle saate jaoks raha ei leidnud. Samal ajal lendavad miljonid siia- ja sinna- ja sinna. Suuri summasid kulub riigikogulaste ja ministrite küsitava vajalikkusega välisvisiitidele. Ei öelda abistamisest ära ükskõik kuhu – Eesti on ikka esimeste avitajate hulgas. Jne, jne.

Loodan väga, et Eesti uus valitsus leiab raha telesaade „Vedur“ tegemise jaoks.

Selle kirja saadangi teele meie pere puudega noormehe soovil.

Leida Veski, Kehra, Harjumaa

Tallinn 10130,
Toom-Rüütli 3/5,
Kesknädal

Õnnitluskaart toimetuse postkastis

Õnnitlen Keskerakonda, kellel koos sotsiaaldemokraatide ning Isamaa ja Res Publica Liiduga õnnestus sulg sappa panna 17 aastat võimul püsinud reformistide valitsusele.

Keskerakonna esimees Jüri Ratas on uus Stenbocki maja peremees. Soovin talle edu koalitsioonivalitsuse juhtimiseks, oravate laostatud majanduse elluäratamiseks ja eestlaste kodumaalt lahkumise peatamiseks.

Elmar Hollmann, Kärkla

Kitsejuustulauluke

Kust küll kitsejuust on pärit? See leheneegri hinge närib. Kui teeks väikse salaplaani, vaja oleks uut skandaali.

Kas on kitsi üldse Konjus? Küllap kõik on bluff? No on ju?! Tõde tuleb ilmsiks tuua, ministrihärja risti lüüa.

Leheneeger kõndis, uuris, külarahva hinge puuris. Varsti oligi tal koos tähtis EE-informatsioon.

Mõned lehed kiitsid: Priima! Säh sul ökokitsepiima! Minister kukub. Kogu moos! Tüllil läheb koalitsioon.

Hoopis infomull läks lõhki, ajalehed prügikasti. Kitsejuust on ikka hinnas, olgu maal või olgu linnas.

Luuletanud Teele Talleke

Juustu võidukäik

Kas lai juustuvalik ja rohke juustusöömine näitavad rahva head elujärge? Eesti juustumaailm on avardunud. Turgudel võidutsevad juustukuningad ja kõneldavat isegi juusturevolutsioonist. Uudne kitsejuust aga on viimasel ajal saanud lausa ühiskondlik-poliitilise tähelepanu osaliseks. ENE andmeil hakati Eestis juustu valmistama 1880. aastail ning eriti tuntuks sai arensburgi juustu nime all Saaremaal Kuressaare ümbruse mõisates 20. sajandi algul tehtud šveitsi juust, mis läks ekspordiks. EW-aegseid eestlasi peeti tagasihoidlikeks juustusööjateks, aga praeguses riigis on juustust kujunenud üha põhitoiduseid ning uusi juustu-meistreid aina lisandub.

töötab alles esimesi kuid selles ametis. Tagantjärele tekib küsimus: kas ka karjäärinõustaja poleks pidanud enne Töötukassas tööle asumist läbima kolmeaastase karjäärinõustamise? Võib-olla siis oleks selgunud mõttetuse saata töötaja kursustele, mis töötamisõigust ei anna?

Huvitav, kas need kaevurid, kes Ida-Virumaal pagariks õpetati, said kõik küpsetama? Vaevalt küll.

Meie riik on kulutanud meeleuid rahasummasid, rajades Ameerikasse kivisööelektri tootmist; arendades Aumere jõujaama, mis ikka seisab; solgerdades praamihangetega ning toites korrupsiooni laevandusfirmas ja lennunduses. Üks tagajärgi – Haigekassa eelarves

on ülisuur miinus. Nüüd lisandub raiskamistralli Töötukassa. Arvutikasutamise algõpetus on üsna algeline koolitusprogramm, mida suudaks vedada iga mõneastase praktikaga arvutiamatöör. Selleks poleks vaja kalleid koolitusi. Bill Gates polnud saanud isegi algharidusega ühele poole, kui lõi maailmale Windowsi, aga nüüd õpivad sellest kõik ülikoolid ja akadeemikud.

Ennäe, Eesti Töötukassal omad nõudmised! Peaasi et saaks raha kantida! Ja kui ka enamat kasu sest pole, siis vähemalt käibemaksu laekub rahanäljas riigikassasse üsna korralikult...

Aivo Oina

Nädala juubilar BENNY ANDERSSON 70

Üle kogu Tallinna on väljas suured reklaampannod: *Andersson–Ulvaeus*, muusikal *MAMMA MIA*. Aga lavastusele, mille esietendus oli 26. novembril, pole pileteid enam praktiliselt saada; nood läksid nagu soojad saiad. Nii Tartu „Vanemuise“ saalis kui ka Tallinnas Nordea kontserdisaalis. Eestis suhteliselt erakordne menu! Aga võib-olla ka mitte – tegemist on ikkagi maailma edukaima muusikaliga, mida peetakse võrdseks Andrew Lloyd Webberi „Ooperifantoomiga“.

Enamik meist mõtleb, kuuldes sõnu *Mamma mia*, mitte niivõrd kaunile itaalia keelele ning hea kliima ja maitsvate toitudega Itaaliale, vaid eeskätt ansambli ABBA samanimelisele laulule. Kui aga mõtleme ABBA-le, siis millele või kellele õigupoolest mõtleme? Kas sellele, et oma hiilgeaegadel oli see *Beatles*’i kõrval maailma edukaim ansambel? Või hoopis sellele, et iga nende laul muutus otsekohe ülemaailmseks hitiks, et nende heliplaate on müüdnud üle 400 miljoni? Või sellele, et iga aasta 31. detsembri südaööl laulab peaaegu kogu maailm ABBA kuulsat „*Happy New Year*“i? Kuipalju aga mõtleme nendele muusikutele ja lauljatele, nende elukäigule, võimetele, isiksustele? Palju sellest üldse teame? On kaht liiki ansambleid. Ühtedel on solist/solistid ehk nn frontmanid, kes oma karismaga selgelt eristuvad kaastlastest. Vaid harva õnnestub mõnel teisel ansambli liikmel tõusta tähelepanu keskmesse, jääda publikule meelde. Tihti teavadki nende „teiste“ nimesid vaid kõige suuremad fännid. Nii on näiteks Freddie Mercury ja *Queen*, Mick Jagger ja *Rolling Stones*.

Ja on ka teist liiki ansambleid. Sellised, kus kogu ansambel on prožektorite säras, tuntud ja armastatud tervikuna ning iga osaline omaette. Ühiselt luuakse kogu ansambli imagoloogiline ja muusikaline tervikpilt, võrdväärselt täiendatakse üksteist. Tekib sümbioos, sünergia, mis võimendab seda, mida igaüks eraldi suudaks. Just selli-

seid ansambleid oli näiteks epohhiloov *Beatles*. Samuti ABBA, kes omalt poolt pani aluse millelegi uuele ja suurele. Võiks ju kriitiliselt nina kirtsutades öelda, et see põhineb vaid kommertsiaalsel popmuusikal. Aga pigem tuleks siiski peaaegu kogu maailm. Sellise ansambli saavutatut võib võrrelda Mozarti või Haydni loominguga.

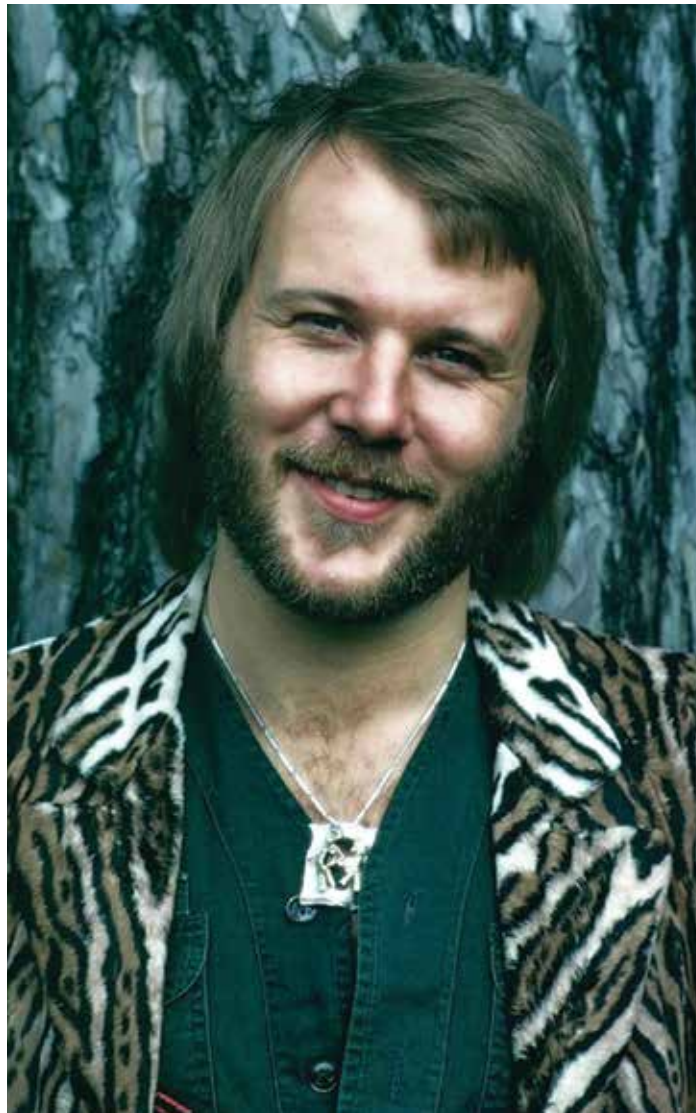
ABBA oleks võinud ka sündimata jääda. Esimene ühine katsetamine ringreisiga Rootsis kukkus haledalt läbi. Ka 1973 jäädgi lauluga „*Ring, Ring*“ Eurovisiooni Rootsi-eeelvoorus vaid kolmandale kohale, kuigi lugu ise oli hitt nii Rootsis kui ka Norras. Aga siis saabus aasta 1974 ja sündis laul „*Waterloo*“.

Kes kuulusid erakordsesse ansamblisse, mille tähesära pole tänini kustunud? 2 naist ja 2 meest. Raske öelda, kes neist oli kõige andekam, ilma kellelta seda tulemust ja edu poleks tulnud. Tundub võimatu, et ühte neist selles ansambelis ei oleks. Isegi head ansamblinime ei saaks enam kokku. Keda oleks võinud neist neljast ära võtta, ja ikkagi saavutada sama tulemust? ABBA puhul tundub kõik olevat „tehtud“ geniaalselt õigesti. Ja näiliselt justkui väga lihtsalt.

Täna üritame keskenduda Benny Anderssonile, muhedale ja väliselt tagasihoidlikule habemikule, kes enamasti istus klaveri või oreli taga. 16. detsembril 2016 tähistab andekas mees 70. sünnipäeva. Ta võinuks juba 1984. aastal, pärast ABBA lõplikku laialiminekut, jääda lihtsalt elu nautima. Sest varandust oli kogunenud määramatult ning autorihonoraridest tuli ja tuleb seda iga aasta üle maailma veel lisaks.

Aga Benny ei ole seda tüüpi. Tühi, sisutu elu, ilma loovuseta, musitseerimata – tundub tema jaoks mõttetu. Koos oma eluaegse partneri ja sõbra Björn Ulvaeusega nad aina askeldavad, tundes sellest rõõmu ja rahuldust. Just sellisest hingerahutusest, aga mitte kellegi sunnil,

sündiski maailma vallutanud muusikal „*Mamma Mia*“, mis koondab endasse tosinat ABBA populaarsemaid hitte. Juubilar, sünnijärgse nimiga Göran Bror Benny Andersson, nägi ilmavalgust Stockholmis.

Teda ei saa pidada väikeseks imelapseks, nagu seda oli Mozart, keda isa range käe all hariti juba 5-aastasest peale. Benny huvid ja ootused elu suhtes olid poisipõlves ja nooruses hoopis teised ning praktilisemat laadi. Ootamatu pöörde tuli murdeas, kui vanaema ja vanaisa pärast oma suvemaja müümist ostsid saadud rahaga talle klaveri. Võiks isegi öelda, et just sellest käivituskäsi sisimas olemas olnud muusikapisik. Hiljem tulid veel oreliõpingud, mis küll pooleli jäid. Aga muusika ja musitseerimine oli tulnud, et jääda. Nagu noori ikka, tõmbas ka Benny

kerge muusika poole. Esialgu oli see rahvusfolkloorne popmuusika. Ta hakkas mängima ansambelis *Hep Stars*, millele kirjutas omaloomingulisi lugusid. *Hep Stars* oli enne ABBA „juhuste kokkulangemisele tugi-

noored omavahel, moodustus kaks paari, kes hiljem abiellusid. Tõsi, Benny ja Anni olid koos elanud juba 8 aastat, enne kui nad väga tagasihoidlikus ringis abielu ametlikult registreerisid. Siis läks veel paar aastat ja ansambel hakkas lagunema. Tohtu edu, koormus, ootused ja lakkamatu privaatsusevaba tähesäras elamine lihtsalt imesid nad energiast ja tunnetest tühaks. Lahutasid paarid ja lagunes ka ansambel.

Kõigi ABBA laulude autoriks on märgitud Andersson/Ulvaeus. Nii leppisid nad kohe algusest peale kokku, et sel teemal ei tekiks tülisid. Siiski võib öelda, et lugude peamiseks muusikaliseks autoriks oli Benny ja sõnad kirjutas eeskätt Björn. Kindlasti lihviti lugude lõplik tervik kokku üheskoos. Ja nagu ikka – juba pärast esimest arvestatavat edu liitus meeskonnaga igaks liigutuseks suur hulk professionaale. Siiski, kuigi sellise suurusjärguga ansambli võisid pakkuda koostööd mitmed väga head arranžeerijad, helitehnikud, produtsendid jms, määrasid ja kinnitasid laulude lõpliku versiooni ikkagi heliloojatest autorid.

Benny ja Björni käest on tihti küsitud, millised ABBA laulud on kõige rohkem nende endi lemmikud. Nad on alati kõrvale puigelnud 2–3 laulu eraldi välja toomisest. Ikka on nad öelnud, et erinevatel perioodidel on olnud 3–4 või isegi rohkem lugu, mis on eriti südamelähedased. Eks tõe ongi keeruline. Muusikule ja/või loojale võib eriti meeldida lugu, mille kallal palju vaeva nähtud või millel on eriti põnev arranžering ja kõlavärvid. Samas aga publikuhitiks tõusta hoopis lihtne, tempokas ja mõneti isegi banaalne lugu. Igaühele oma! Üheks lemmikuks on kõik ansambli liikmed siiski nimetanud laulu ABBA lõpuajast, kui paarisuhted olid tegelikult juba lagunenu – see on „*The Winner takes it all*“.

11. detsembril 1982 toimus ABBA viimane ühine teeleesinemine, mis jäigi viimseks. ABBA-le on läbi aegade pakutud miljonid, et nad kasvõi

korraks jälle koos esineksid, kuid nad on vastanud pakkumistele keeldumisega. Küll on aga läbi aastate mõned korrad omavahel siiski kokku saadud ja 2008. aastal – „*Mamma mia*“ esilinastusel – ilmutasid nad endid üle aegade avalikkusele ka üheskoos.

Benny ja Björni soov koos musitseerida, luua ja muusikat ka produtseerida aga ei raugenud peale ABBA tegevuse lõppu. 1986. aastal toimus Londonis nende muusikali „*Chess*“ esmaettekand. Muusikal räägib poliitilistest pingetest maailmas ning keskendus Vene suurmeistri Boriss Spasski ja USA suurmeistri Robert Fischeri turniiri telgitagustele ning külma sõja aegsetele vastasseisudele. 1990-ndate alguses töid nad lavale muusikali „*Kristina Dumvalast*“, mis saavutas Rootsis suurt menu.

Peale selle, et Benny koos sõbra Björniga endiselt muusikat produtseerivad ning uusi tulijaid ja Rootsi edukat muusikatööstust üldiselt avitavad, võib imetleda, et nad toetavad ka ABBA muuseumi tegevust, mille sünnile nad algselt isegi vastu olid. Samuti on nad käima pannud ülipopulaarse *Mamma Mia*-stiilis restorani, kuhu kohti tuleb pikalt ette broneerida. Igav neil ei ole.

Benny on oma suur rahvapilliorkester, millega esinetakse sageli, populariseerides rootsi rahvamuusikat. Samuti käib ta muusikakoolis loenguid pidamas.

Kokkuvõttes võib öelda, et ka nii säravates ansamblites nagu seda oli ABBA, võis Benny tunnuda tagasihoidliku ja muhedat habemikuna, kes seda suurt mõllu lihtsalt kaasa tegi. Sellised arvamused võivad aga tihti petlikuks osutada. Nii on paljudeski ansamblites just kõige tagasihoidlikum ja laval märkamatuks jääv see, kes osutub kogu ansambli kõige tuumakamaks alustalaks. Võib-olla oli see nii ka ABBA-s, võib-olla mitte? Kes seda teab? Võib-olla ehk ainult ABBA liikmed ise?

Riho Rõõmus

KESKNÄDALA SOODUSKAMPAANIA!
Telli Kesknädal terveks aastaks soodushinnaga.
Vaid 25 eurot aastatellimuse eest!
Ära jäta võimalust kasutamata ja säästa 10 eurot!
 Tellida saab:
 ☀ Telefonil 617 77 17
 ☀ Meiliga tellimine@expresspost.ee
 ☀ Veebikeskkonnas www.tellimine.ee
 Soodushind kehtib vaid aastatellimusele.

Mälestame erakonnakaaslast.

**ELONNA
SPRIIT**

19.03.1934 –
1.12.2016

Avaldame südamlitku kaas-
tunnet lähedastele.

Eesti Keskerakond